

Olje- og Energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

verdiskaping@oed.dep.no

Bergen/Oslo, 10.12.2020

Innspill til regjeringens stortingsmelding om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser

1. Innledning

I løpet av det siste året har EU, Storbritannia, Kina, Japan og Sør-Korea satt mål netto nullutslipp («net zero»). USA gjør det samme så snart Joe Biden inntar Det hvite hus, og andre vil følge etter. Mulighetene for en ambisiøs global klimapolitikk har økt sterkt med valget av Joe Biden som president i USA, og det er grunn til å tro at EU og USA vil samarbeide tett frem mot Glasgow-møtet neste høst og videre. Dette gir grunnlag for optimisme på vegne av fremtidige generasjoner, men det forsterker også behovet for å forstå hvordan en rask overgang mot nullutslipp vil forandre rammene for all næringsvirksomhet, særlig innen energisektorene.

Netto null vokser frem som den styrende normen både for land og byer – og for selskaper i alle næringer.

For Norge er det avgjørende å forstå hvordan en verden som skal raskt mot nullutslipp vil se ut. Hvordan står Norge og norsk politikk i lys av forandringene vi kan vente oss?

Agendaen fremover må være todelt.

- Den ene delen handler om å analysere og forstå hva som skjer rundt oss: Hvordan påvirkes norsk økonomi og det norske samfunnet i bred forstand gjennom endringene som vil komme?
- Den andre delen handler om hvordan Norge best kan bidra til at verden når netto null så fort som mulig, samtidig som vi klarer å bygge opp nye næringsveier: Hvordan kan vi best bidra til å forsere det globale energiskiftet og hvilke veivalg vil best bidra til verdiskaping gjennom ny, grønn industriutvikling?

Dette bør være den overordnede innretningen på den kommende stortingsmeldingen om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser.

2. Energimeldingen må ha netto nullutslipp innen 2050 som ramme

Netto null – «net zero» – innebærer store forandringer når det gjelder energiproduksjon og -forbruk. Det er snakk om massive endringer i så godt som alle samfunnssektorer.

Det internasjonale energibyrået (IEA) presenterte for aller første gang et «netto null» scenario i 2020-utgaven av [World Energy Outlook](#), der oppmerksomheten rettes mot endringene som må skje i inneværende tiår om verden skal settes på sporet til «netto null» i 2050.

- De globale CO₂-utslippene må falle med omkring 45% fra 2010 til 2030, langt mer i vår del av verden.
- Energiforbruket – målt som primærenergi – må falle med 17% mellom 2019 og 2030, til samme nivå som i 2006 – men i en verdensøkonomi som er dobbelt så stor. Elektrifisering, effektivisering og endret forbrukeratferd er avgjørende. Kulletterspørselen faller med 60% til et nivå som ikke har vært sett siden syttitallet.
- CO₂-utslippene fra kraftsektoren må kuttes med omkring 60% fra 2019-30. Årlig utbygging av solenergi må øke fra 110 GW i 2019 til nær 500 GW i 2030. Investeringene i kraftnett og kraftproduksjon må øke fra \$760 milliarder i 2019 til \$2 200 milliarder i 2030.
- Halvparten av alle nye personbiler som selges i 2030 må være elektriske, mot 2,5% i 2019.
- Den globale kapasiteten i batteriproduksjon må dobles annethvert år og hydrogenproduksjon og -distribusjon må økes kraftig.
- Elektrisitet og hydrogen må overta for fossile innsatsfaktorer i industrien.
- Endringer i forbrukeratferd - mer sykkel og gange, litt saktere fart på motorveien, mindre fly på korte strekninger – er også nødvendig for å kutte utslipp.

IEAs «netto null»-scenario viser en verden der endringer skjer i massiv skala og i et svært raskt tempo. Det er de energirelaterte utslippene IEA konsentrerer seg om. Fornybar energi må erstatte den fossile. Elektrisitet må brukes overalt hvor det er mulig. Hydrogen, produsert uten utslipp, vil være viktig for å løse oppgaver elektrisitet ikke kan ordne. Alle samfunnsområder vil bli berørt.

Analysen til IEA forteller oss også at Norge på mange måter ligger bra an: Vi har ikke fossil kraftproduksjon, og elektrifiseringen har kommet lenger hos oss enn i de fleste andre land. Ved utgangen av 2020 hadde vi samme elbil-markedsandel som netto null-scenariotet sier at verden må ha i 2030.

Men det er farlig å lene seg tilbake og tro at vi kan fortsette som før. En verden som går mot netto null vil bety radikalt forandrede omgivelser i både politisk og økonomisk forstand, endringer som i aller høyeste grad angår Norge: Olje og gass blir mindre verdt i takt med strammere klimapolitikk, og kapitalen vil i enda større grad enn nå strømme mot grønne investeringer. Gamle markeder vil forsvinne, nye vil oppstå.

Kina, EU, Japan og Sør-Koreas har alle forpliktet seg til netto null. Med valget av Joe Biden som USAs president forsterkes denne agendaen internasjonalt. De store økonomiene vil dytte hverandre fremover – og bidra til at den globale energiomstillingen får økt fart.

Det er også verdt å merke seg at Biden snakker om å lede gjennom eksempelets makt, [«the power of our example»](#). Dette er både realpolitikk og idealisme. Uten orden hjemme, får ikke USA tillit ute. Samtidig er det et signal om at vi alle må strekke oss, for det felles beste – å sikre kloden for

fremtidens generasjoner. Også små land kan lede gjennom eksempelets makt, det er ikke forbeholdt de store. Men uten orden hjemme, så får heller ikke Norge tillit ute.

Vi har tjent store penger på olje og gass i en historisk periode da prisene var relativt høye. Norge har med andre ord både ansvar for – og ressurser til - å sette inn krefter for å bidra til nullutslippsløsninger i sektorer hvor det er krevende kutte utslipp, som skipsfart og en del industrisektorer.

Klimastiftelsens innspill:

- Energimeldingen kan ikke ta utgangspunkt i hva som tjener norske petroleumsinteresser, men må bygge på en analyse om at verden skal nå netto null innen 2050 – med de endringer det fører med seg på energifeltet.
- For å få til det nødvendige omstillingslederskapet trenger vi, som Klimaomstillingsutvalget skriver, å etablere et tverrpolitisk forankret nasjonalt mål om netto null utslipp i 2050.

3. Fra gass til fornybar i europapolitikken: Norge må koble seg på EUs grønne giv

Norge er sterkt knyttet til Europa. Vi er langt på vei «klimatelem» i EU gjennom EØS-avtalen, deltakelse i kvotemarkedet (ETS) og avtalen om felles gjennomføring av klimamål mot 2030.

Forandringene i våre nære omgivelser vil bestemme hvordan norsk næringslivs viktigste marked vil utvikle seg. EUs grønne giv vil forme etterspørselssiden for norsk eksportrettet næringsliv.

EUs grønne giv vil omfatte alle deler av økonomien. Når den nåværende politikken, som representerer 40 prosent utslippskutt til 2030 blir skjerpet til 55 prosent - på vei mot netto null innen 2050 - vil dette føre til at politikken må strammes til på område etter område.

Utformingen av detaljerte reguleringer og politikk vil avgjøre rammevilkårene for mange næringer der Norge har sterke interesser. Som EØS-land har Norge mindre innflytelse enn EUs medlemsland når det gjelder utformingen av politikken, men Norge har sterke interesser i å komme tidlig inn i prosessene og ta aktivt del, gjerne i allianser med naboland og andre meningsfeller blant EUs medlemsland.

Det er fare for at hensynet til olje og gassinteressene får veie for tungt når Norge utformer sin Europa-politikk på klima- og energiområdet. Olje og gass er en solnedgangsindustri. Det vil være lite fremtidsrettet å prioritere forsvar for en sektor som skal ned og ut, heller enn å se etter muligheter innen sektorer som vil se vekst i de kommende tiårene.

EUs grønne giv vil i korte trekk bety at alt som er fossilt og lite ressurseffektivt vil miste markeder, mens alt som er fornybart og ressurseffektivt vil oppleve økt etterspørsel. Vi må produsere mer med mindre bruk av ressurser og energi.

Det er særlig viktig å forstå endringene i gassmarkedene. Å fremme gassens rolle som alternativ til kull har vært et kjernepunkt i norsk energipolitikk overfor Europa i mange år. Å erstatte kull med gass

i kraftproduksjon gir lavere klimagassutslipp, men når kullet er faset ut så blir gassen neste «offer» hver gang det installeres en ny vindmølle eller bygges et nytt solkraftverk.

I EU-kommisjonens konsekvensutredning¹ av en skjerpning av klimamålene til 50-55% kutt, fremgår det at virkningen for olje og gassetterspørselen vil være betydelig, målt mot det nåværende målet om 40% kutt. Dette kalles BSL (baseline) i EU-kommisjonens utredninger.

«Oil and natural gas consumptions are reduced to a fraction of current levels in the policy scenarios, while they are still important in BSL».

Med lavere forbruk, så faller også importbehovet. Også med dagens politikk faller importbehovet, men med en forsterkning av politikken tiltar dette.

“On average under the 55% scenarios, the volume of fossil fuel imports falls by 27% over the same period (2015-30), with coal down by 71-77%, natural gas by 13-19% and oil by 23-25%, depending on the scenario. (...). Beyond 2030, fossil fuel imports shrink dramatically, virtually disappearing for coal, decreasing by 58-67% for natural gas and 78-79% for oil compared to 2015.»

For EU-landene betyr den reduserte importen store besparelser.

«Over the period 2021-2050 and achieving climate neutrality by 2050, the 55% scenarios reduce energy imports by up to EUR 3 trillion compared to BSL».

De fleste analyser av Europas kraftsektor viser at gassetterspørselen kommer til å gå raskt ned utover mot 2030 og videre, og jo strammere klimapolitikken blir, jo raskere må gassen erstattes. Dette gjelder selvsagt både for EU og for Storbritannia. Gassen blir energisystemets «tilkallingsvikar».

I Storbritannia har Committee on Climate Change akkurat levert en ny rapport om veien til netto null i 2050 eller tidligere. Gassen vil bli skjøvet ut av kraftsektoren omkring 2035.

I tillegg vil mer energieffektivisering og overgang til elektrisitet som kilde til oppvarming vil redusere gassetterspørselen i husholdningssektoren. Hvordan EU utformer sin politikk vil ha stor betydning. Dersom bygninger/oppvarming tas inn i kvotesystemet, og vi i 2030 har en kvotepris i størrelsesorden 60 Euro/tonn, vil alternativer til fossilgass i oppvarming bli vesentlig mer konkurransedyktige.

Endringene i Europa skjer fordi både EU og Storbritannia setter mål om «netto null» og følger opp dette gjennom tiltak. Dette er endringer som kommer enten Norge liker det eller ikke, og det er derfor viktig å satse på sektorer som kan levere verdiskaping og sysselsetting her i landet også når våre naboland slutter å kjøpe gass. Investeringene Equinor gjør i havvind i Storbritannia er et godt eksempel på en klok strategi. Britenes behov for energitjenester – elektrisitet og varme - blir ikke mindre. Men med havvind kan energitjenestene leveres utslippsfritt – i motsetning til når de produseres ved å brenne gass, enten til strømproduksjon eller til oppvarming.

Dimensjonen på Europas omstillinger er formidabel – og «netto null» vil øke behovet for elektrisitet fordi krevende industriprosesser må elektrifiseres. Det er voldsomme mengder ny

¹ Impact assessment: Stepping up Europe's 2030 climate ambition ([Part 1](#) & [Part 2](#))

elektrisitetsproduksjon som må utvikles for å produsere tilstrekkelig hydrogen til å avkarbonisere for eksempel stålproduksjonen.

Å gjennomføre netto null-målene vil bety behov for vesentlig mer fornybar energi enn om utslippsreduksjonen begrenses til «bare» 80-90%, ettersom avkarbonisering av krevende sektorer (industri, shipping) betyr stort behov for ytterligere elektrisitet til fremstilling av hydrogen.

Det gir også nye muligheter for Norge:

- **Hydrogen:** Det er grunn til å tro at produksjon av «blått» hydrogen basert på gass og karbonfangst kan spille en rolle, men det vil være feil av Norge å satse ensidig på det «blå» kortet når det gjelder hydrogenproduksjon. Grønn hydrogenproduksjon bør bli en paradegren – det samme bør bruken av hydrogen i sektorer som ikke kan elektrifiseres direkte.
- **Havvind:** Havvind vil være en svært viktig sektor i EUs energiomstilling og det vil være i norsk interesse å ta del i felles prosjekter der havvind bygges ut i norsk sektor med kobling både til kontinentet/Storbritannia og Norge. Det kreves nært politisk samarbeid for å få på plass løsninger som innebærer at det bygges ut havvind i norsk sektor i Nordsjøen som er koblet mot kraftsystemene i våre naboland – men det er den veien vi må gå.
- **Vannkraft:** Vannkraften kan miste verdi hvis den ikke brukes i et samspill med våre naboland. Med store mengder uregulerbar kraftproduksjon vil lagringskapasiteten være svært verdifull. Handel med kraft skaper store verdier og kutter utslipp.

Klimastiftelsens innspill:

- Fra å se på Europa først og fremst som et marked for norsk gass, må energimeldingen bli starten på en ny norsk tilnærming til europeisk energisamarbeid. Nye markeder vokser frem når gassens rolle svekkes.
- Norge må se på etablering av nye verdikjeder innen havvind, hydrogen og CCS i et europeisk perspektiv. Dette vil kreve betydelig politiske samarbeid. Norge må «spille med» når det for eksempel planlegges «energiøyer» i Nordsjøen.
- Energimeldingen bør inneholde en analyse om hvordan vannkraftens verdi kan sikres i tettere samspill med våre naboland.

4. Energimeldingen må danne grunnlag for et stort kraftkompromiss

Når virkningen av netto null skal «oversettes» til hva som er klok politikk for Norge, så står konfliktene i kø.

Både for den offentlige debatten, for de politiske prosessene, og som grunnlag for investeringsbeslutninger i næringslivet, vil det være en stor fordel med størst mulig grad av felles virkelighetsoppfatning om hvordan terrenget faktisk ser ut.

- Vi skal kutte klimagassutslipp.

- Vi trenger mer fornybar kraft.
- Vi må ta vare på mer natur.
- Vi må sørge for konkurransedyktige strømpriser.

Det er mange legitime interesser og hensyn som må ivaretas når Norge skal forme energipolitikken for det neste tiåret. Det er lett å se for seg endeløse omkamper og dårlig funderte beslutninger hvis man ikke klarer å etablere et langsiktig og godt forankret kompromiss der alle får «noe», men ingen får «alt».

Norge trenger mer fornybar energi, både for å fase ut det fossile, men også for å sørge for nok strøm til ny industri.

Økonomiske forhold – kraftpriser

For utviklingen i energimarkedene vil selvsagt økonomiske forhold spille en stor rolle. Alt henger sammen med alt og kompleksiteten er stor. Det tilsier behov for kunnskapsbasert politikk og gode prosesser der mange hensyn og interesser blir ivaretatt.

- Prisene på kull, gass og CO2 vil sammen med meteorologiske forhold bestemme kraftprisene. Råvareprisene og CO2-kostnadens betydning vil avta etter hvert som mer fornybar energi kommer inn i de europeiske og britiske markedene.
- Mer vindkraft og solenergi vil alt annet likt redusere kraftprisene i Norge og Norden, og slik sett gi lavere inntjening fra vannkraften.
- Mer væravhengig produksjon gir isolert sett større prisvolatilitet, både gjennom året og mellom år.
- Økning av forbruket – for eksempel kombinasjonen av oljeelektrifisering og vesentlig nytt energiforbruk – vil alt annet like bidra til høyere kraftpriser.
- Lave kraftpriser (og fornybar energi) er en viktig konkurransefaktor både for eksisterende industri og muligheten til å trekke til seg nyetableringer.
- Utbygging av havvind vil kreve en eller annen form for støtte, som må finansieres av forbrukerne eller over skatteseddelen.
- Også solenergi og energieffektiviseringstiltak er avhengig av forsterkede politiske virkemidler.
- Bygging av vindkraft i områder der naturinngrepene er små, vil som oftest medføre høyere kostnader enn for eksempel i fjellområder langs kysten.
- Fordeling av kostnader, mellom industri og «alminnelig forbruk», er også en svært viktig problemstilling.

Etterspørselssiden – behov for mer fornybar kraft

Mange faktorer tilsier at det i de kommende årene vil bli høyere forbruk av elektrisitet. Mål om netto nullutslipp i klimapolitikken, forutsetter omfattende elektrifisering.

- Elektrifisering er nøkkelen til utslippsreduksjoner i landbasert transport og industri.
- Oljesektoren ønsker å elektrifisere betydelige deler av sitt energiforbruk.
- Nye industrietableringer (batteriproduksjon, hydrogen) vil kreve mer kraft, og også at kraftlinjer bygges ut for å møte etterspørselen der ny virksomhet etableres.

Hvor mye ny etterspørsel dette vil medføre, og når den vil komme, vil avhenge av en rekke forhold. Mens elektrifiseringen av transportsektoren skjer gradvis – smått og pent - vil enkeltbeslutninger om for eksempel oljeelektrifisering eller nye store industrietableringer kunne medføre ganske store sprang i forbruket. Grønn industri krever mye strøm, slik Yaras prosjekt for fornybar kunstgjødsel er et eksempel på. Behovet er 4 TWh for denne ene fabrikk.

Tilbudssiden – krevene å bygge ut mer

For tiden er kraftprisene svært lave og vi har et kraftoverskudd. Mye nye vindkraft er bygget eller under bygging både i Norge og Sverige. Samtidig er vannmagasinene fulle. Men ser vi litt frem i tid, er det lite som tyder på at det blir en enkel sak å øke kraftproduksjonen.

- Det er et økonomisk og teknisk potensial for å øke vannkraftproduksjonen noe, men ikke utover 6-8 TWh uten betydelige naturinngrep.
- Vindkraft på land møter stor motstand, og det vil i praksis være full stopp for store prosjekter i mange år når utbyggingene med «utløpsdato» 31.12.2021 er gjennomført.
- Havvind er mye dyrere enn vind på land. Det gjelder bunnfaste prosjekter, og i enda større grad flytende havvind. Havvind vil også innebære arealkonflikter.
- Solenergi er forventet bygget ut i betydelig omfang, men usikkerhet om rammevilkår demper investeringsviljen.
- Energieffektivisering har betydelig potensial, men ikke så enkelt å utløse i stort omfang – utover det som «spises opp» av underliggende forbruksvekst.

Naturinngrep knyttet til kraftproduksjon

Kraftproduksjon og -distribusjon medfører naturinngrep. Økende bevissthet rundt naturverdier og friluftsinnteresser tilsier at alle former for naturinngrep, enten de er knyttet til kraftproduksjon (vann og vindkraft), eller til kraftledninger, vil møte stor motstand. Også andre former for arealkonflikter kan komme på dagsordenen, for eksempel bruk av dyrket mark til produksjon av solenergi.

Å ta vare på (mer) natur vil være en grunnleggende forutsetning for all energipolitikk fremover.

Handel med våre naboland

I løpet av 2021 vil den nye kabelen til Storbritannia stå ferdig. Den vil, sammen med kablene til Danmark, Nederland, Tyskland og Sverige, bestemme den fysiske kapasiteten for krafthandel mellom Norge og våre naboland. Med mer væravhengig produksjon i kraftmiksen i alle land, er klimagevinsten av handelen betydelig. Også uten netto eksport fra Norge vil utslippene gå ned, fordi den fornybare energien som produseres i perioder med mye vind kan «lagres» i norske vannmagasiner – mens eksport fra Norge i perioder med lite vind kan erstatte gasskraftverk.

Det ser for tiden ikke ut til å være stor appetitt på å forsere beslutningen om å bygge en ny kraftkabel til Skottland (North Connect), men diskusjonen om sammenkoblingen av kraftsystemene rundt Nordsjøen vil vedvare.

Elbil i garasjen, solceller på taket og smart måler i kjelleren

Mange forhold peker i retning av at energisystemene vil bli mer desentrale – og der ulike elementer «snakker» sammen. Vi har allerede AMS-målere, stadig flere får elbil. Den tredje komponenten i det desentrale universet er solceller og forskjellige former for energieffektiviseringstiltak som delvis kan redusere strømforbruket, og delvis flytte det til perioder hvor tilbudet er stort og forbruker lavere. Dette gjelder både for alminnelige forbrukere i husholdningene og for industri og næringsliv.

Å sette inn mer krefter på å få til lokal strømproduksjon og effektiviseringstiltak vil kunne dempe presset mot større og mer kontroversielle utbygginger. Å «tømme ut» potensialet for effektivisering vil trolig også kunne skape større forståelse for at det faktisk vil være behov for mer strøm – hvis man ønsker grønn industri og elektrifisering betydelig omfang.

Klimastiftelsens innspill:

- Energimeldingen må foreslå en helhetlig kraftpakke som inviterer Stortinget til å se på de ulike problemstillingene samlet og under ett – og bli enige om et kompromiss. Dette vil kunne gi ro og forutsigbarhet. Temaene som må belyses er:
 - Fornybar energiproduksjon og -distribusjon: Behovet for ny kraftproduksjon og distribusjonskapasitet i tråd med et netto null-mål, og ambisjonene for ny, grønn industri.
 - Natur: Bevaring av mer natur – samtidig som vi kan øke produksjon av lønnsom fornybar energi på land. Hvor skal vi si ja til mer vind og vann?
 - Fremtidig kraftutveksling med kontinentet og Storbritannia i lys av netto null-målet i Europa.
 - Havvind: Hvordan lykkes i å etablere en norsk havvindsatsing som kan skape arbeidsplasser i Norge – og som er påkoplest Europa?
 - Solenergi og energieffektivisering: Vi må «tømme ut» potensialet for desentral kraftproduksjon og energieffektivisering.
 - Det nye Nordsjøen: Hvilken ny infrastruktur må vi etablere i Nordsjøen når Europa skal nå netto null?

5. Norge trenger en ny oljepolitikk: fra investering til høsting

En verden som går mot «netto null» vil bety radikalt forandrede omgivelser i både politisk og økonomisk forstand: Olje og gass blir mindre verdt i takt med strammere klimapolitikk, og kapitalen vil i stadig større grad strømme mot grønne investeringer.

Det er verdt å merke seg at de viktigste mottakerne av norsk gass har alle skjerpet klimamålene for 2030 og forpliktet seg til netto nullutslipp i 2050.

Det er en kjensgjerning at etterspørselen etter olje og gass vil falle raskt i tiårene fremover hvis målene i Parisavtalen skal kunne nås.

Dette øker risikoen knyttet til produksjon av olje og gass, og vil – alt annet like – gi lavere priser til produsent enn hvis klimamålene ignoreres.

Samtidig vil olje- og gassprodusenter som Norge oppleve et økende press i retning av å begrense produksjonen. UNEPs [Emissions Gap Report 2020](#) viser at produsenter av kull-, olje- og gass planlegger å utvinne vesentlig mer enn det er rom for dersom klimamålene skal nås. Danmarks beslutning om å runde av sin oljeproduksjon skaper også press mot Storbritannia, Norge og andre oljeprodusenter om å følge i samme spor.

Klimaomstillingsutvalget har foreslått en del politiske grep som bør kunne danne grunnlag for bred enighet om den videre oljepolitikken i Norge.

Ved å begrense nye tildelinger til de såkalt «forhåndsdefinerte områdene» og ved å innføre en nøytral petroleumsskatt, så dempes statens klimarisiko.

Utvalgets utgangspunkt er viktig å få med seg. Mens det tidligere var sammenfall i statens og selskapenes interesser, mener utvalget at det ikke lenger er slik. Oljeselskapene kan ha interesse av å investere mer og holde på lenger med oljeproduksjon enn det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

I tillegg til utvalgets forslag, kan det også være klokt av Norge å utvikle ideen om klimavern av sårbare områder. Da vil vi frede for eksempel Barentshavet Nord og Lofoten Vesterålen til evig tid. De eventuelle fossile ressursene som befinner seg der vil ikke bli forsøkt funnet – og derfor heller ikke bidra til global oppvarming.

Klimastiftelsens innspill:

- Energimeldingen må foreslå tiltak som reduserer statens klimarisiko, f.eks. ved å følge anbefalingene til Klimaomstillingsutvalget.
- Meldingen må legge opp til en tydelig høstingsstrategi i petroleumspolitikken.

6. Behov for mer penger – omstillingsavgift en god idé

Mange selskaper og sektorer i norsk næringsliv har ambisjoner om å gjøre tiltak som bringer oss i retning «netto null», men det følges gjerne av et ønske om at staten på en eller annen måte skal betale.

Det er opplagt nødvendig og riktig at staten bidrar på ulike måter, men det må også letes etter modeller som gjør at eventuelle merkostnader ved introduksjon av nullutslippsløsninger ikke (alltid) havner på skattebetalernes bord.

Det er også viktig at myndighetene trapper ned støtte til industrien når de internasjonale rammebetingelsene legger til rette for det. Dersom EU innfører karbontoll (Carbon border adjustment tax), enten alene eller i samarbeid med USA, vil argumentene for gratiskvoter og kompensasjon knyttet til indirekte effekter (CO₂-kompensasjon) bortfalle. Ved å fjerne slike

ordninger, som støtter eksisterende industri, kan det frigjøres midler som kan brukes til tiltak som gir større utslippsreduksjoner og mer grunnleggende omstilling.

Det er betydelige statlige midler tilgjengelig over Enovas budsjetter, men det er trolig nødvendig med ytterligere finansieringskilder for å få til storskala-satsinger innen sektorer som havvind, karbonfangst og -lagring, hydrogenproduksjon osv.

En omstillingsavgift på oljeproduksjon, som foreslått fra Klimaomstillingsutvalget, er en god ide for å skaffe staten inntekter som kan omfordeles til slike tiltak.

Forslaget innebærer at all petroleumsproduksjon ilegges en avgift. Netto proveny fra avgiften øremerkes til tiltak som har som «hovedformål å omstille norsk sokkel mot å levere null/lavutslippsenergi». Altså henter staten inn ekstra penger fra oljeselskapene som kan brukes til å finansiere for eksempel hydrogen, havvind eller karbonfangst og -lagring. Pengene kan ifølge utvalget gå til «forskning, utvikling, pionerprosjekter og regulær drift».

Forslaget betyr at Norge, som stor olje- og gassprodusent, tar delvis ansvar for de såkalte «scope 3»-utslippene, altså utslipp som oppstår når oljen og gassen brennes. Ved en slik avgift ilegges disse utslippene en pris på toppen av det som måtte være av CO₂-prising i landet der oljen eller gassen forbrukes. Dersom petroleumen brennes utslippsfritt, for eksempel som blå hydrogen, vil avgiften ifølge utvalget kunne bortfalle. Slik kan utslippsfri bruk av petroleum gis et incentiv.

Avgiften vil komme på toppen av den nåværende oljeskatten og derfor være en ny inntektskilde for staten.

Med en avgift knyttet til de totale utslippene fra forbruket av olje og gass på 100 kroner per tonn CO₂ vil nettoinntektene for staten være på 8-9 milliarder kroner i året, ifølge utvalget. Dette er penger som kan finansiere betydelig klimaomstilling, enten vi snakker havvind eller hydrogen. Å få til store industrielle satsinger på disse områdene krever store penger og det er grenser for hva staten kan punge ut – uten at det skapes nye inntektsstrømmer som kan være med å finansiere investeringer og drift. Det er umulig å se for seg at storskala flytende havvind, blå hydrogenproduksjon eller omfattende infrastruktur for karbonlagring bygges uten at det kommer opp nye finansieringskilder.

Videre bør det gjennom utredningsarbeid og praktiske forsøk med staten/det offentlige som innkjøper testes ut hvordan man kan få til modeller for utslippsfrie løsninger der kostnadene skyves over på sisteleddet gjennom reguleringer eller frivillige ordninger.

- Hvor mye dyrere blir nybygg eller veier hvis vi bare bruker nullutslipp-sement?
- Hvor mye dyrere blir brødet hvis all kunstgjødsel som brukes i norsk/skandinavisk landbruk er produsert med fornybar energi?

Både reguleringer og frivillige ordninger kan gi fart i slike modeller, der det oppnås store utslippsreduksjoner – og skapes grunnlag for ny verdiskaping for eksempel ved hjelp av karbonfangst- og lagring eller fornybar energi.

Klimastiftelsens innspill:

- Skal energimeldingen bidra til langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser, må man også adressere behovet for nye finansieringskilder. Alt kan ikke finansieres av staten. Ideen om en omstillingsavgift på norsk sokkel, som foreslått av Klimaomstillingsutvalget, vil kunne gi milliarder til utvikling av nye, grønne verdikjeder.

12. Oppsummering

Dette notatet går gjennom noen av de viktigste globale og europeiske utviklingstrekkene som norsk energipolitikk må ta hensyn til i de kommende årene.

Det er vårt innspill til innretningen på stortingsmeldingen om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser. Den må ta utgangspunkt i forandringene vi står overfor og hva som vil skje når klimapolitikken skjerpes. Det er i dette lyset norsk olje- og energipolitikk må utvikles.

Det vil være svært uheldig om Olje- og energidepartementet lukker øynene for disse utviklingstrekkene, som innebærer at etterspørselen etter olje- og gass vil falle betydelig i de kommende tiårene. Nedgangen i behovet for fossil energi vil være konsekvensen av at verden skal til netto null i løpet av noen få tiår.

«Netto null» er den nye normen. Det må vi alle ta innover oss.

Vennlig hilsen

Lars-Henrik Paarup Michelsen
Daglig leder

Anders Bjartnes
Ansvarlig redaktør